GAZETA LWOWSKA.

W Poniedziałek Nro. 137. 26. Sierpnia 1816.

Wiadomości kraiowe.

Z Wiednia d. 17. Sierpnia. — N. Cesarz i Król, raczył naywyższym wyrokiem swoim z dnia 22. Czerwca r. b. rozkazać, ażeby na koszt Kraiu przyięto z Królestwa Lombardyyско - Weneckiego, dwudziestu wychowańców, do Akademii woyskowey w Neusztadzie Wiedeńskim, dziesięciu do Akademii Wiedeńskiey inżynierów, i równie dziesięciu do Akademii Wiedeńskiey Maryi Teressy. Połowa mieysc, naznaczonych tym sposobem w tych trzech instytutach oświecenia, osadzona będzie każdego czasu według przepisów istnieiących w tey mierze w innych Państwach, młodzieżą Kraiu Lombardyyskiego, druga zaś połowa młodzieżą Kraiu Weneckiego.

Wiadomości zagraniczne.

Hiszpania.

Król Jegomość wydał w Sacedos dnia 21. Lipca wyrok w skutku którego rozkazał pierwszemu Ministrowi stanu Don Petro Cevallos, ażeby miasto San Sebastian, które przez wypadki woienne iest prawie zupełnie zburzone, na nowo wybudowane było; oraz oświadczył, że dla wynagrodzenia wierności i przywiązania mieszkańców tego miasta, przedsięwzięcie to szczególniey chce wspierać.

Gazeta dworska Madrycka zawiera pod dnia 24. Lipca, dokładne szczegóły stracenia w Mexiku iednego Xiędza buntownika nazwiskiem Józefa Maryi Morelosa, spełnionego d. 22. Grudnia 1815. Oznaymione przy tey okoliczności depesze Wice - Krola Don Felixa Maryi Calleja del Rey są bardzo dawney daty, i nie dosięgaią daley iak do 18. Grudnia. Nayważnieyszem z tego co zawieraią, iest to; iż powstańcom w skutku odniesionych nad nimi korzyści, darowana Amnestya powszechna ieżeli dobrowolnie do swoiey powinności powrócą.

Ameryka południowa Angielska.

Gazety nadeszłe z Demerary dochodzące do końca miesiąca Maia, donoszą, że Murzyni odebrawszy wiadomość o powstaniu w Barbados okazywali niespokoyność ducha, tak właśnie, iak gdyby póyśdź chcieli za owym przykładem. Gubernator wydał natychmiast dzielną odezwę do ziednoczonych osad (etablissements), w Demerary i Essequebe, wyświecaiącą błąd, w którym znaydowali się niewolnicy w Barbados mniemaiąc że Król kazał ich uwolnić. Wystawił im niepodobieństwo aby w teraźnieyszych okolicznościach można przystąpić do oswobodzenia onychże i zapewnił tych czarnych ludzi, że to wszystko coby dla nich można uczynić, iest to, że stan onychże mógłby bydź od roku do roku polepszonym, w miarę ich postępków; wystawił im oraz iak próżnemi są wszelkie usiłowania ich do odporu, przeciwko woyskom Królewskim znayduiącym się w osadzie dla obrony oneyże. Po ogłoszeniu tey odezwy nie okazali Murzyni żadnego więcey śladu iakowego nieporządku.

Wielka Brytania.

Jeden z Dzienników Londyńskich zaprzecza wiadomość z poczty Morning o zawczesnym połogu Xiężny Karoliny Koburg Jey Królewic. Mość wyzdrowiała iuż tak dobrze po swoiey słabości, że dnia 29. Lipca była obecną na muzykalney zabawie wieczorney u Xięcia Cambrigde w Camelfordhouse.

Dnia 30. Lipca przybył do Londynu Poseł z Petersburga, P. Latheford z depeszami do Departamentu spraw zagranicznych. Z pospiechu z iakim podróż swoią odprawił, wnoszą, że depesze te muszą bydź ważne.

Gazeta dworska Londyńska zawiera pod dniem 3go Lipca, rozprawę z aktów Parlamentowych względem emigracyi rzemieślników i rękodzielników, iako też i względem tego iak ci, którzy emigruią, i owi, którzy do tego są pobudką karanymi bydź maią.

Listy z Staffordshiru zawieraią smutne wiadomości, o nędznym stanie robotników

X

rękodzielniczych w tem Hrabstwie, w którém znayduie się to sławne z fabryk swoich miasto Birmingham. Nędza tamecznych robotników rękodzielniczych, ma bydź tak wielka, że wiele z nich od dawna nie są w stanie zarobić sobie na chléb, i tylko iarzyną żyć muszą.

Donoszą z Plymouthu że Lord Exmouth przypłynął tam d. 27. Lipca z całą flottą swoią do Portsmouthu. Powitano go wystrzałami z wszystkich dział portowych, i okrętów stoiących w zatocę na kotwicy. Wysiadłszy na ląd, rozmawiał zaraz z Admirałem portu Sir J. T. Duckworthem i odwiedził kilkunastu przyiacioł swoich. Znayduie się on w naylepszém zdrowiu, i ożywiony iest duchem zapału i gorliwości. Dnia następuiącego (w Niedzielę d. 28.) gotowała się cała flotta, w czasie mocnego północno-zachodniego wiatru do dalszéy żeglugi; a około południa wypłynęły z portu wszystkie okręty do niéy należące. Piękna pogoda zwabiła niezliczone mnostwo ciekawych widzow na brzegi, i na twierdzę dla przypatrywania się odpłynieniu, które było wspaniałém widowiskiem, iakiego dawno iuż nie widziano iakoż w saméy rzeczy port ten wystawiał od lat kilkunastu bardziey obraz zatoki okrętów kupieckich, niżeli stanowiska okrętów woiennych

Włochy.

Dnia 8go Lipca, zdała Królowi Neapolitańskiemu Rada woienna sprawę, względem Kawalera Franceschetti, który podczas ostatniego napadu Murata zatknął był iego chorągiew, potém zaś uciekł w góry Monte-Leonu, a nakoniec po długiem włoczeniu się i uchodzeniu przed śledzeniem rządowém oddał się sam Zwierzchności w Closonza. Król pozwolił Kawalerowi Franceschetti udać się do Sycylii, gdzie ma zostawać na wygnaniu, lecz nie przebywaiąc iednakże w Palermie.

Oyciec S. przesłał nową notę do Markiza Circelle Ministra spraw zagranicznych, względem zakonów duchownych i Jezuitów. I na to powtórne żądanie Dworu Rzymskiego, niepostanowił, ieszcze Król niczego w téy mierze.

Z Rzymu d. 3. Lipca. — Dziennik Rzymski (Diario Romano) umieścił obwieszczenie Sekretaryatu Stanu z d. 31go Lipca, mocą którego dla lepszego utrzymania sprawiedliwości i Policyi, i dla zabezpieczenia przez to własności i osób, urządzona ma bydź żandarmerya pod nazwiskiem Carabinieri Portificii.

Według nowego planu urządzenia podzielone całe Państwo Papiezkie (oprócz Powiatów Rzymskiego, Tiroliskiego i Subiacoskiego,) na 27. Delegacyi, których nazwiska i ludność są następuiące:

Frosinone	ma 159,769	mieszkańców.
Rieti	— 65,734	———
Viterba	— 114,488	———
Civitavechia	— 19,266	———
Perugia	— 181,542	———
Spoleto	— 102,053	———
Camerino	— 31,136	———
Macerata	— 197,313	———
Fermo	— 77,089	———
Ascoli	— 69,058	———
Ancona	— 147,355	———
Urbino i Pesaro	— 198,135	———
Forli	— 150,933	———
Ravenna	— 123,767	———
Bologna	— 280,701	———
Ferrara	— 170,737	———
Benevento	— 20,184	———
Do tego Powiaty Rzym Tivoli i Subiaco	— 245,459	———
Summa ludności Państwa Papiezkiego	2,354,719	———

Delegacye podzielone są na trzy oddzielne klassy, z których pięć, to iest Urbino i Pesaro, Rawenna, Forli, Bologna i Ferrara należą do pierwszéy; siedm zaś, iako to: Frosinone, Viterbo, Perugie, Spoleto, Macerata, Fermo, i Ancona, do drugiéy; a pięć, iako to: Rieti, Civitavechia, Camerino, Ascoli, i Benevento, do trzeciey klassy.

Jeżeli do utrzymywania Rządu iakowéy Delegacyi klassy pierwszey wyznaczonym zostanie Kardynał, takowa Delegacya zwać się będzie Legacyą, Kardynał zaś będzie miał tytuł i honory Legata zewszelkiemi szczególnemi prerogatywami, które mu nadane zostaną osobnemi bullami. Każda Delegacya podzielona na dwa Gubernia, pierwszego i drugiego rzędu.

Niemcy.

Nie zgodzono się ieszcze bynaymnicy w Królestwie Wirtembergskiem względem zasad nowego urządzenia kraiowego. Król założył, iak wiadomo liberalne zasady które miały bydź prawidłem konstytucyi; na to się zgodzono. Atoli zapewniaią, że obiedwie Deputacye Królewska i Stanowa, nie mogły się ieszcze zgodzić, szczególniey względem dwóch głównych artykułów; to iest, względem wo-

wnętrznego urządzenia Stanów, i względem ich wpływu do Administracyi Przychodów. Co się tycze wewnętrznego urządzenia można by ieszcze może trafić do końca; lecz żadną miarą nie chce Król zezwolić, na wpływ Stanów do Administracyi Przychodów. Dla osiągnienia bowiem naymożnieyszego w Monarchiczney konstytucyi stopnia niepodległości, żąda większość Stanów nie tylko ustanowienia nieustaiącego wyboru na ten czas, gdy zgromadzenie Stanów nie będzie zebranem, lecz żąda także założenia osobney kassy kraiowey, z któreyby wszelkie potrzebne wydatki, a mianowicie także pensye członków wyboru wypłacano. Żąda niemniey, aby kassa kraiowa, nie zawisła bynaymniey od żadney z Kass Królewskich, lecz aby tylko zostawała iedynie pod zarządzeniem zgromadzenia Stanów, i wybranych od niego na to przysięgłych urzędników, nie podlegaiąc wcale żadnemu dozorowi Rządu. Tym sposobem wprowadzonoby dawnieyszą tak zwaną taiemną skrzynię, z którey niegdyś Stany Würtembergskie tak wielkie czerpały korzyści. Przeciwnie utrzymuią Kommissarze Królewscy, że Seym powinien w prawdzie na każdy przypadek mieć prawo stanowienia podatków lecz że przecież ta władza nie może się mieszać do administracyi onychże, a tym mniey mieć taiemną kassę do swego zarządzenia.

Mowią, iż Dwory południowo-Niemieckie chcą zawrzeć pomiędzy sobą ściśleyszy związek a to w celu aby przy zbliżaiących się rozprawach na dniu zgromadzenia związkowego w Frankfurcie utrzymać się przy swoich prawach udzielności i według równych zasad postępować sobie względem wszystkich, którzyby prawa te nadwerężać zamyślali.

Gazeta Darmstadtska ogłasza świeżo wydane pismo: „Bezstronne wyiaśnienie prożby Stanów W. Xięztwa Heskiego, podaney Jego Królewic. Mci W. Xiążęciu w miesiącu Marcu 1816, o zagaienie zgromadzenia Stanów; tudzież o zwrócenie załączonego opisu wewnętrznego położenia kraiu."

Rossya.

Oto iest Ukaz Imperatorski znoszący poddaństwo włościan w Estonii (*o którym namieniliśmy w krótkości w Nrze* 114 *Gazety naszéy*) ogłoszony przez Senat Rządzący w Petersburgu d. 8. Lipca r. b.

Ukaz Rządzącemu Senatowi.

„Szlachta Gubernii Estońskiey odpowiadaiąc Naszey oycowskiey pieczołowitości, około ustalenia i zabezpieczenia pomyślności ulubionych i wiernych podpanych Naszych wszelkiego stanu, ieszcze w roku 1811 tym oświadczyła Nam życzenie, zrzeczenia się wieczystego i dziedzicznego prawa nad swemi chłopami, którzy podług trwaiących od kilku wieków ustaw, przypisani są do ziemi, i są ich wieczystemi poddanemi, zostawuiąc dla siebie iedynie prawo własności samey tylko ziemi."

„Ażeby tak błogosławione i pełne ludzkości przedsięwzięcie Szlachty przywieść do skutku z należytą trwałością, i nie spuścić z oka żadney okoliczności w rzeczy tak wielkiey wagi, ustanowiliśmy pod pierwszeństwem Estońskiego Gubernatora woiennego, zarządzaiącego razem i sprawami cywilnemi, Xiążęcia dziedzicznego Holsztyńsko-Oldenburskiego Augusta, udzielną Kommissyą, którey członkowie w części wyznaczeni zostali przez wybór sameyże Szlachty, w części na przedstawienie Prezyduiącego. Kommissyi tey poleciliśmy ułożyć podług zasad daney iey instrukcyi, proiekt urządzenia chłopów Gubernii Estońskiey, któryby obeymował wszystkie należące do tego przedmiotu postanowienia, a po ukończeniu podany był dla roztrząśnienia i potwierdzenia na zgromadzeniu Seymikowem Szlachty. Zgromadzona tym sposobem Szlachta przeyrzała i przyięła podane iey przez Prezesa Kommissyi Urządzenie."

„Teraz przeyrzawszy podane Nam przez dziedzicznego Xiążęcia Holsztyńsko-Oldenburskiego Augusta przełożenie, obeymuiące w sobie wyłuszczenie istnych zasad, na których wspiera się proiekt, dostrzegliśmy: 1od. Że Szlachta Estońska, na zasadzie Urządzenia dla chłopów Estońskich, zrzeka się wszystkich praw swoich na wieczystą i dziedziczną podległość chłopów, zatrzymuiąc dla siebie samo tylko prawo własności ziemi, w taki sposób, że chłopi, zostaiąc na przyszłość wolnemi, maią z siebie składać gminne gromady, i że wszystkie robocizny i powinności, iakie maią odbywać dla właścicielów ziemi, będą nadal oznaczone przez same tylko dobrowolne z obu stron umowy, zawierane i wykonywane stosownie do prawa. 2re. Że chłopom daie się na przyszłość prawo nabywania i wieczystego posiadania ziemi. 3cie. Że w powszechności wszystkie sprawy ludzi tego stanu, tak we względzie cywilnym, iako i w przypadku przeciwnych prawu postępków, będą roztrząsane i sądzone, nie dowolnie, ale częścią przez urzędy ustanowione w gromadach gminnych i parafiiach, a częścią przez zwyczayne sądy, z zachowaniem prawami ustanowionych uroczystości. Rozważywszy wszystkie te okoliczności, zezwalamy, z niektóremi istotnemi o-

zmianami i dodatkami, na ułożony przez Kommissyą proiekt urządzenia dla chłopów Estońskich, i na skutek tego, nayłaskawiey potwierdzaiąc dopełnione w ten sposób czasowe postanowienia i urządzenie, maiące wziąć skutek w swoim czasie, przez które zmieniaią się wszystkie dawnieysze urządzenia, ieżeliby wyraźnie przez to urządzenie potwierdzonemi nie były, rozciągaiąc ie razem na wszystkich mieszkańców Estonii, należących do szlachty właścicieli i nie właścicieli ziemskich, do skarbu, miast, zgromadzeń, i t. p., wreszcie, pod kimkolwiek zapisani byli do popisu pogłównego; uznaiemy za dobrą dla wykonania tych postanowień rozkazać Rządzącemu Senatowi:

„1od. Zalecić mieyscowey zwierzchności Estońskiey wyżey wspomniane postanowienia, załączone tu w ięzyku Rossyyskim i Niemieckim przełożyć dla użytku chłopów Estońskich na ięyk Estoński, i sporządzone tym spysobem exemplarze rozesłać do włościańskich i wieyskich gromad; o czem dany iest od Nas udzielny Ukaz do wojennego Gubernatora Estońskiego.

„2re. Będący dotąd w Petersburgu Komitet w rzeczy chłopów Estońskich zamknąć.

„3cie. Ponieważ Kommissya, która się trudniła układem urządzenia dla chłopów, czynności swe ukończyła, przeto ią rozwięzuiąc rozkazuiemy na iey mieysce drugą ustanowić Kommissyą, podług załączonego tu etatu, która ma działać stosownie do instrukcyi udzielnie iey daney.

„4te. Sprawy, nierozsądzone ieszcze w będących teraz sądach włościańskich, przesłać do nowych sądów, które się ustanawiaią stosownie do urządzenia i czasowych postanowień, a mianowicie: z Sądów wyższey instancyi do wyższych sądów ziemskich (Ober-Landgericht), a z Sądów pośredniey instancyi, do sądów powiatowych; z parafiialnych zaś sądów, podług rodzaiu spraw, do sądów powiatowych, lub gminnych.

w Petersbug d. 16. Maia 1816. r.

Na oryginale podpisano własną Jego Cesarskiey Mości ręką tak:

Alexander.

Załączone do powyższego Ukazu urządzenie obeymuie:

1od. Postanowienia ogólne, we XIItu artykułach zawarte, z powyższym Ukazem stronic półarkuszowych 16;

2re. Postanowienia czasowe, w 5ciu rozdziałach, a 243ch §§. obeymuią przepisy cywilne, Policyyne i Sądowe, stronic 57;

3cie. Urządzenie samo, podzielone na 4ry xięgi; 1sza z nich zawiera urządzenia stanu cywilnego; w 2giey obięte iest prawo cywilne; w 3ciey ustawy policyyne; 4ta stanowi sądownictwo, i przepisuie porządek sądowy. Całe to urządzenie składa się z 518tu §§., a 4ry dodatki rozciągaią liczbę ich do 500; stronic 158;

4te. Nakoniec, załączona iest instrukcya dla Kommissyi do wprowadzenia nowego tego urządzenia, stronic 6; — Przydane są ieszcze wzory tablicowe."

Umieściwszy ukaz ten, o nadaniu wolności chłopom Gubernii Estońskiey, daiemy treść urządzenia dla tychże chłopów, zaczynaiący się od urządzenia stałego.

Urządzenie
Chłopów Estońskich.

Na oryginale napisano własną Jego Cesarskiey Mości ręką tak:

Ma bydź podług tego.

Alexander.

W Petersburgu dnia 23. Maia 1816 roku.

(Urządzenie to zawarte iest we 4ch księgach 518. §§. a z 4ma dodatkami §§. 590.)

Księga pierwsza, rozdziałów 2. §§. 93. — Rozdział I. prawa kardynalne, służące za osnowę urządzenia dla chłopów Gubernii Estońskiey, §. 1. — 19 Chłopi Estońscy, udarowani od Rządu głównemi prawami obywatelstwa, stanowią w liczbie mieszkańców Gubernii Estońskiey, właściwy sobie stan chłopów, wolny od dziedzicznego podlegania szlachcie. Od dnia ogłoszenia ninieyszego urządzania, należy do tego stanu każdy chłop Estoński, do iakieykolwiek maiętności ziemskiey teraz przypisany, i prawa swoie przelewa na swych następców płci oboiey, z tą różnicą, że płeć niewieścia, po weyściu w małżeński związek, używa praw męża. Niewolno odtąd chłopów Estońskich, z ziemią lub bez ziemi, poiedynczo lub rodzinami przedawać, darować, ustępować, w zastaw dawać, lub w iakikolwiek sposób, iakby własnością dziedziczną rozrządzać. Chłopi Estońscy maią prawo nabywać na dziedzictwo, ziemską i wszelką inną nieruchomą własność. W sprawach cywilnych podlegaią w pierwszych 2ch instancyach sądom złożonym z członków, w części przez nich samych, a w części z ichże stanu wybranych. Przez wyrok tylko sądowy karani bydź mogą. Obowiązek płacenia podatków Państwa i pełnienia osobistych powinności, zostaie bez odmiany na dawnem urządzeniu.

(*Ciąg dalszy.*)